

2. Конституція незалежної України / За ред. В. Ф. Погорілка, Ю. С. Шемшученка, В. О. Євдокимова. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2000. – 428 с.
3. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. Учебник. В 4-х томах. Том 3. Отв. ред. Б.А. Страшун. – Москва: БЕК, 1997. – 764 с.
4. Лазарев В.В. К вопросу о месте и роли решений Конституционного суда Российской Федерации / В. В. Лазарев // Правосудие и права человека. – С. 114-119
5. Рено Ф. Judicial gewie / Філіп Рено // Європейський словник філософій: лексикон неперекладностей. Пер. 3 фр. Том 2. – К: Дух і літера, 2011. – С. 228-230
6. Сафонов В.Н. Конституционное правотворчество в деятельности Верховного Суда США. Историко-правовое исследование: монография. – М.: Проспект, 2018. – 288 с.
7. Скакун О. Ф. Законотворча (правотворча) функція Конституційного суду України / О. Ф. Скакун // Актуальні проблеми політики. Збірник наукових праць. Вип. 16 – Одеса: Юридична література, 2003. – С. 60-68.
8. Шепелев М. А. Судебная ролитика в США как способ реализации модели «государства правосудия» К. Шмитта / М. А. Шепелев // Политика, экономика и инновации № 3(5), 2016. – С. 1-11.

Ключові слова: негативна правотворчість, джерело права, судова правотворчість, неконституційність, правотворча функція, ознаки нормативності.

Ключевые слова: негативное правотворчество, источник права, судебное правотворчество, неконституционность, правотворческая функция, признаки нормативности.

Key words: negative lawmaking, source of law, judicial legislation, unconstitutionality, lawmaking function, elements of normativity.

РУСАВСЬКА ОКСАНА ОЛЕКСІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри загальнотеоретичної юриспруденції*

ПРАВОВА СІМ'Я ЗАГАЛЬНОГО ПРАВА: ГЕНЕЗА ТА СПЕЦИФІКА

До того часу, коли англійське право отримало свого поширення за межі країни, система його джерел в основному сформувалася, але не набула завершеного характеру. Правовий звичай поступався місцем судовому прецеденту, що швидко зароджувався та розвивався, створюваному як королівськими судами, так і судами канцлера (право справедливості). В той же час, королівські акти конкурували з актами парламенту.

Загалом, процес впливу права країни-метрополії відбувався різними шляхами і має різні найменування. В цілому він може бути позначений як правова акультурація, яка в свою чергу виявлялась в різних формах, зокрема у формі рецепції. Як результат, країнами-колоніями було сприйнято правове мислення, юридична техніка, система освіти, що склалась в країні-метрополії.

У колоніях дія англійського права визначалася їх типом. В переселенських колоніях більшість населення становили британські колоністи, які керувалися англійським правом як «правом, отриманим при народженні». Корінні жителі були істотно потіснені, але за ними, в обмежених випадках, визнавалося звичаєве право. Однак в цілому в таких колоніях утвердилася ідея єдиного права для всіх жителів колонії.

У колоніях, які були придбані шляхом завоювання, англійське право в значній мірі стикалося з іншими культурами, а корінним жителям дозволялось керуватися місцевим звичаєвим правом. Англійське право, як правило, застосовувалося тільки до англійських колоністів.

Спочатку колоністи не мали чіткого уявлення про те, що представляло собою англійське право. Професійних юристів було замало, а рівень правосвідомості професійних суддів, в більшості випадків, був дуже близький до повсякденного. Якщо враховувати, що прецедентне право – це право юристів, то відсутність останніх стало серйозною перешкодою на шляху до самостійного розвитку прецедентного права в країнах-колоніях. В результаті, загальне право сприймалося як природне право, що сприяло його поширенню. Як слушно зауважував Дж. Адамс, Британські колонії сприйняли «загальне право» не як позитивні норми, а як вищий розум, як природне право колоністів [1].

В свою чергу, Р. Давид зазначав: «думка, що право – це вищий розум, викликає у британців певне відчуття наднаціональності, чи, скоріше, позанаціональності права. Термін «загальне право» використовується, як правило, без національного епітету. В загальному праві не вбачають систему національного права, а навпаки, воно складає загальну спадщину всіх англосовітських націй [2, с. 74].

Англійське право здійснювало свій вплив на право колоній, перш за все, завдяки тому, що воно мало пряму дію. Англійський парламент приймав акти для колоній, судовий комітет Таємної ради виступав вищою судовою інстанцією для судів колоній, пізніше – домініонів. Він був сформований з юристів – членів Таємної ради, які виступали радниками короля (лорд-канцлер, лорд-президент Ради, особи, які раніше займали цю посаду, члени Таємної ради, судді або колишні судді верховних судів домініонів), тому рішення носили форму поради, пропонуваної суверену. В основному, рішення Судового комітету були обов'язкові тільки для судів тієї країни, з якої надходила апеляція. Але для Нової Зеландії обов'язковими визнавались всі рішення, навіть винесені у справах, які надійшли з інших країн-колоній.

Однак, розташований в Лондоні Судовий комітет при винесенні рішень виходив з англійського загального права. У своїх справах Судовий комітет Таємної ради прагнув привести право країн Співдружності у відповідність з англійським правом. Англійські суди також вважали за краще, щоб «право на півночі і півдні від кордонів розвивалось якомога однаково» [3, с. 212].

Сьогодні, до Судового комітету продовжують надходити апеляції з Високого і Апеляційного судів Нової Зеландії. Апеляції подаються у справах зі значними розмірами позовних вимог або якщо предмет спору має важливе суспільне значення. В останні роки в Новій Зелан-

дії стала оскаржуватися необхідність подачі апеляцій в Судовий комітет, оскільки члени Судового комітету не знайомі зі специфікою права країни.

На теперішній час Канада, Австралія і Нова Зеландія, залишаючись в рамках Співдружності, мають цілком самостійне національне право. Однак це не впливає на їх приналежність до сім'ї «загального права».

Вони майже повністю відмежувались від впливу англійського національного права, при збереженні в своїй основі особливостей «загального права». Ці країни багато в чому сприйняли особливості англійського права і багато в чому продовжують слідувати його моделі. Так, сприйняття принципу парламентського верховенства визначило особливості концепції статуту та делегованих актів як джерел права. Можна сказати, що мова йде про незалежність в рамках «загального права» при збереженні його специфічних рис.

«Загальне право» формувалося шляхом сприйняття одними країнами досвіду інших країн з подібною правовою культурою. Прецедентне право виявилось затребуваним в нових умовах. Воно утвердилось практично у всіх країнах, які перебували під англійським впливом. Судовий комітет таємної ради вбачав силу прецедентного права в тому, що воно було сприйнято в багатьох країнах. З іншого боку, він вважав, що абсолютна єдність «загального права» негативно позначиться на розвитку національного права країн, що входять до нього, оскільки не буде відображати їх специфіку.

Специфіка «загального права» не в однаковості, а в здатності приспосовуватися до особливостей національного розвитку. У міру того, як роль Судового комітету Таємної ради стала знижуватись, він став переглядати свої позиції та приділяти більше уваги національним особливостям, що представляє собою новий етап розвитку судового комітету. Він все більше бере до уваги позиції національних судів, причому нижчих інстанцій, оскільки вони, на його думку, найбільшою мірою відображають переваги, які судді визнають за місцевими умовами.

Як результат, в правовій сім'ї «загального права» склалися системи джерел англійського права, права США і права країн, що входять до Співдружності. Положення перших двох систем здійснило і продовжує здійснювати ключовий вплив на розвиток «загального права». Що ж стосується країн Співдружності, то вони орієнтуються на англійське право або право США, але поступово їх право набуває національні риси. В результаті право країн «загального права» має як схожі риси, так і національні особливості.

Список використаної літератури:

1. John Adams diary [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.masshist.org/digitaladams/archive/doc?id=D22&bc=%2Fdigitaladams%2Farchive%2Fbrowse%2Fdiaries_by_date.php.

2. Давид Р., Жоффре-Спинози К. Основные правовые системы современности. Пер. с французского Туманова В.А. 3-е изд. 4 М.: Международные отношения. 1997. С. 268
3. Сидоренко О. О. Процесуальні норми як різновид правових норм / О. О. Сидоренко // Вісник Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія : зб. наук. пр. – Х. : Право, 2012. – 2012. № 1(11). – С. 210-215.

Ключові слова: правова сім'я, правова культура, загальне право, джерела права, судовий прецедент.

Ключевые слова: правовая семья, правовая культура, общее право, источники права, судебный прецедент.

Key words: legal family, legal culture, common law, sources of law, judicial precedent.

КАРАМАН МИКОЛА ВІТАЛІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри загальнотеоретичної юриспруденції*

РИТУАЛИ В ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ КИТАЮ ТА ЯПОНІЇ

Поняття «правова система» є центральною ланкою дослідження сучасної загальної правової теорії. У сучасній правничій думці існує чимало класифікацій правових систем, що засновані на різних підходах до їх розподілення. Як зазначає Х.Н. Бехруз, «правова система у правничій науці вживається в декількох значеннях: широкому та вузькому. У вузькому сенсі поняття правової системи асоціюється з правовими приписами певної держави, пов'язується з поняттям національної правової системи. В широкому ж розумінні, поряд з позитивними нормами береться до уваги весь комплекс компонентів правової сфери» [1, с. 28].

В Китайському суспільстві протягом його існування змінювалось суспільне ставлення до співвідношення права й моралі. Розвиток Китайської правової думки характеризується різноманітністю філософсько-етичних течій, що, інколи, по різному пояснювали роль права в суспільному регулюванні. Наприклад, конфуціанство виходило з позиції, щодо допоміжної ролі права, яке необхідне лише тоді, коли ритуали (лі) та норми моралі не діють. Взагалі ритуал (лі) можна визначити як ключову категорію китайської філософії, особливо конфуціанства. Список українських перекладів цього поняття включає такі варіанти як благопристойність, етикет, етика, ритуал, церемонія. Головна складність визначення цього поняття полягає в тому, що китайські філософи вкладали в нього не тільки необхідність дотримання норм правильної поведінки (етикет, церемонія), але і ті світоглядні засади, з яких правильна поведінка виникає. Тобто це не тільки шанобливість, демонстрована до старших, а й розуміння того, яку роль відіграють старші в суспільстві, розуміння того, що шанобливість до старших необхідна.